

KEIJO KORHONEN

Mahtimiehistä
maan matoosiin

Ihmisiä matkan varrelta

TAMMI

Keijo Korhonen

MAHTIMIEHISTÄ
MAAN MATOSIIN

IHMISIÄ MATKAN VARRELTA

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI
HELSINKI

© KEIJO KORHONEN JA KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI 2013

ISBN 978-951-31-7040-0

PAINETTU EU:SSA

*Omistettu Suomen nousevalle polvelle,
toivoen että saatte elää vapaassa
ja itsenäisessä Isänmaassa.*

*Per mundum discurrit vagabundus –
Maailmaa kulkuri kiertää*

LUOSTARIN SEINÄKIRJOITUS KESKIAJALTA

*Yksikään ihminen ei ole saari – –
jokaisen ihmisen kuolema
vähentää minua, sillä minä sisällyn
ihmiskuntaan;
äläkä sen vuoksi konsanaan lähetä
kysymään kenelle kellot soivat;
ne soivat sinulle.*

JOHN DONNE (1572–1631) ERNEST

HEMINGWAYN MUKAILEMANA

Sisällys

LUKIJALLE.....	11
KRUUNUPÄITÄ	24
Haile Selassie, Etiopian viimeinen keisari	24
Hirohito, Japanin keisari	32
Kuninkaallisia korkeuksia	43
Elisabet II, Englannin kuningatar	48
Lordi Mountbatten, imperiumin puolustaja	58
AFRIKAN VAHVOJA MIEHIÄ.....	63
Jomo Kenyatta, Kenian presidentti	63
Julius Nyerere, Tansanian presidentti	69
Kenneth Kaunda, Sambian presidentti	74
DIKTAATTOREITA	80
Irakin Saddam Hussein	80
Libyan Muammar Gaddafi	92
Egyptin Hosni Mubarak	101
KANSOJENSA JOHTOMIEHIÄ.....	110
Aleksandr Kerenski	110
Nikita Hruštšov	115
Aleksei Kosygin	120
Leonid Brežnev	123

Jimmy Carter	128
Ronald Reagan	133
George H. W. Bush	136
Jasser Arafat, palestiinalaisten päämies	140
Benjamin Netanyahu, Israelin pääministeri	145
YHDISTYNEIDEN KANSAKUNTIEN MAHTAJIA.	153
YK:n pääsihteereitä	153
Brian Urquhart, YK:n uskottu palvelija	159
Jäsenvaltioiden edustajia	166
VAHVOJA NAISIA	175
Golda Meir, Margaret Thatcher, Indira Gandhi	178
POHJOLAN VAHVOJA NAISIA.	182
Helvi Sipilä, Sylvi Kekkonen, Alva Myrdal, Gro Harlem Brundtland, Vigdis Finnbogadóttir	182
OPPINEITA MIEHIÄ	190
Tohtori Outolempi	190
Diplomatian Suuri Vanha Mies.	196
Isänmaan ystävä ja rauhan mies	200
MAAN MATOSIA	208
Hampaankolossa Suomea vastaan	208
Asuvat Moskovassa	210
Don Manuelin käännytettävänä	212
Lähemmin tutut.	215
Onnellinen ihminen	217
HENKILÖHAKEMISTO	219

LUKIJALLE

Syksy on tullut. Kotona Suomessa se merkitsee päivien lyhene- mistä, syksyn loistavia värejä, syysateita, ensimmäisiä yöpak- kasia. Täällä Sonoran aavikolla neljäkymmenen asteen helteet vihdoinkin hellittävät. Täällä on kalkkarokäärmeitä ja skorpio- neja, myrkyllisiä hämähäkkejä ja tappajamehiläisiä. Niistä ei ole suurtakaan vaaraa. Ainoa vihollinen aavikolla on armoton, hel- littämätön, päivästä ja viikosta toiseen pelottavasti paahtava au- rinko. Sitä vastaan on suojauduttava, aivan samoin kuin keski- talven tulipalopakkasia vastaan suojaudutaan kotona Suomessa.

Ihmiset ovat hyvillään ja helpottuneita, kun helteet päättyvät. Nyt voi jo terveyttään vaarantamatta liikkua ulkona myös kes- kipäivällä. Syksyn tullen monsuunisateet eli kaivatut kesäsateet loppuvat. Matalia ruohontuppaita ilmestyy sinne tänne hieti- kolle pensaiden ja kaktusten väliin. Joku vaatimaton kedon ruo- ho kiirehtii kukkimaan. Sillä on vain vähän aikaa. Jokainen kos- teuden riipe maassa, jokainen kasvuun, kukoistamiseen ja sie- menten kypsyttämiseen kelpaava päivä on käytettävä hyväksi, olipa kevät tai syksy.

On aika huokaista ja hellittää. On aika katsella ympärilleen, retkeillä kymmenien kilometrien päässä kohoavien päivän- paahtamien aavikkovuorten rinteillä. On aika kerätä luonnon antama sato. On aika pohtia ja miettiä mennyttä kesää.

Näitä kirjoittaessani ajattelen ennen muuta lastenlapsiani. Ja koko nousevaa sukupolvea Suomessa: he kaikki ovat tämänikäi-

sen lapsenlapsia. Tämä oli ukin maailma. Mietin, millaisessa maailmassa te tulette elämään.

Ukkinne elämä on ehtinyt syksyyn. Syksyä seuraa talvi ja kuolema. Syksyllä on syytä rauhoittua, antaa ajatuksille aikaa, koota mennyt elämä yhteen. Se on myöhäistä, kun tulee talvi.

Viime kesänä Suomessa puhuin Senjan kanssa kuolemasta. Sähköhdit ja hätäännyit, kun sanoin, että meillä kahdella ei kenties ole edessä kovinkaan monta vuotta yhdessä. Sinun neljätoistavuotiaan mieleesi ei kuoleman ajatus mahdu: se on luonoton ja pelottava. Oma kevääsi on vasta alkamassa, kesäsi kokonaan edessä haaveineen ja rajattomine mahdollisuuksineen. Ukin puheet hänen ehkä piankin lähestyvistä kuolemastaan tuntuivat pahoilta, jopa häijyiltä. Puhkesit itkemään.

Mutta kuolema kuuluu elämään yhtä lailla kuin syntymäkin, sillä elämä ei jatku ikuisesti. Elämä on eräänlainen laina: saamme sen ilmaiseksi, mutta laina-ajan pituutta ei kukaan tiedä. Joskus on laina kuitenkin takaisin maksettava; joskus palaa meille hetkeksi annettu elämän sirpale takaisin biologisen elämän valtavaan, monimuotoiseen kymeen. Kehomme muuttuu jälleen alkuaineiksi.

Jokaisen eletyn päivän jälkeen on ihmisellä jäljellä laina-aikaa yksi päivä vähemmän. Viimein aika loppuu. Ukillä se hetki on lähellä, teillä lasteni lapsilla toivon mukaan vielä hyvin, hyvin kaukana. Älkää sitä miettikö, älkää siitä huolta kantako.

Elämä on ennen muuta suuri lahja. Siitä meidän pitäisi osata nauttia, ja nauttia siten, että emme vahingoita toisia ihmisolentoja emmekä tee heille haittaa. Elää ja antaa toisten elää: siinä vanha viisaus.

Ukkinne on monella tavalla ollut etuoikeutettu. Olen saanut elää pitkän ja hyvän elämän. Olen saanut syntyä, kasvaa, opiskella ja tehdä työtä vapaassa isänmaassani Suomessa. Se on ollut mahdollista vanhempieni, läheisten ihmisten ja loppujen lo-

puksi kaikkien muiden suomalaisten ansiosta. Toivon, että olen ymmärtänyt ja osannut olla saamastani lahjasta kiitollinen.

Synnyin ja kasvoin pohjoisessa, Kainuussa – syrjäisessä Melalahden kylässä, jossa te lapsenlapseni olette monta kertaa käyneet. Elimme niukasti, mutta meillä oli kotona ja kyläkirjastossa melko paljon kirjoja. Aina kun aikaa läksyiltä ja talon töiltä jäi, olin nenä kirjassa.

Pidin erityisesti seikkailu- ja tutkimusretkikirjoista sekä Pohjois-Amerikan intiaaneista, eskimoista ja Afrikan luonnonkansoista kertovista. Ehkä sain niistä jonkinlaisen romanttisen kaukokaipuun. Joku voisi sanoa sitä levottomuudeksi. En halunnut jäädä jalkojeni sijoille, en halunnut pysyä samassa työssä eläkeikään asti. Halusin kulkea ympäri, nähdä maailmaa.

Ikivanhassa islantilaisessa Edda-runossa (suom. Aale Tynni) maalataan muutamilla sanoilla rikas kuva kaukokaipuusta:

Nous airojen ryske

Nous raudan kalke

Kilpi löi kilpeen

Merimiehet sousti

Kiitävät tuulessa

Viikinkipurret

Kuninkaan laivat

Kaukana maasta.

Minun on suotu nähdä paljon, kokea paljon, oppia paljon ihmisiltä ja ihmisistä. Kun ajattelen elettyjä vuosiani, muistan runoilija Lasse Heikkilän säkeet:

Kuljin ympäri tutkien, miten ihmiset elävät

Monien teiden pöly nöyryytti minut vierailta mailla

Opin kuitenkin erään ylpeyden:

Olen vapaa ihminen vapaasta maasta

*Vapaa ristiriitaisuuteen saakka
Maasta joka on aivot ja sydän.*

Opiskeluni ja työni ovat vieneet minut kymmeneen ja taas kymmeneen maihin. Atlantin olen ylittänyt suuntaan tai toiseen lentäen kai noin 170 kertaa. Olen kuluttanut suuren osan elämästäni ulkomailla. Olen yhä kiinnostunut ennen muuta ihmisistä – kaikista ihmisistä, heidän elämästään, toiveistaan, pettymyksistään, haaveistaan; ihmisten elämän ehdoista, toimeentulosta, elinympäristöstä, ajattelusta, uskomuksista, uskonnoista, kulttuureista, kielistä, historiasta. Olen kulkenut ”tutkien, miten ihmiset elävät” ja yrittänyt parhaani mukaan saada siitä opin.

Mutta älkää käsittäkö tätä väärin. Haluan tähdentää seuraavaa teille nuorille, joilla myös on ikiomat unelmanne: älkää erehtykö luulemaan, että vaelteleminen ympäri maapalloa olisi jonkinlainen edellytys elämän oppimiseksi. Joskus voi levoton kuljeskelu olla suorastaan ymmärtämisen este.

Ette ehkä vielä ole kuulleet 1700-luvulla eläneestä saksalaisesta filosofista Immanuel Kantista. Hän on edelleen tieteenalansa suuria hahmoja, ja hän on antanut nimensä kokonaiselle kansainvälisen viisaustieteen haaralle. Immanuel Kant eli kuitenkin koko elämänsä itäpreussilaisessa syntymäkaupungissaan Königsbergissä (joka on nykyisin Venäjän Kaliningrad). Hän ei koskaan käynyt Königsbergin kaupunginrajojen ulkopuolella. Elämisen ja olemisen rajoittuminen maantieteellisesti yhteen pieneen pisteeseen maapallolla ei estänyt Immanuel Kantin universaalista hengen lentoa.

Kerronpa toisenkin esimerkin. Kauan sitten olin isäni kanssa tervehtimässä kuolinvuoteellaan sairastavaa isäni serkkua Metsärannan Kallea Variskylässä, viiden kilometrin soutumatkan päässä meiltä. Isäni jutteli sairaan kanssa sitä ja tätä maailman menosta melko pitkän ajan. Minä nuorena miehenä ja opiske-

lijapoikana vain kuuntelin – opikseni, sillä huomasin ihailevani vanhan heikon miehen lämmintä inhimillisyyttä, hänen ihmistuntemustaan, hänen hyvyttään ja elämänviisauttaan. Minusta tuntui, että en ollut koskaan tavannut häntä viisaampaa ja kokeneempaa ihmistä.

Vasta hyvästellessämme kuulin ohimennen, että Kalle oli elänyt koko pitkän elämänsä alusta loppuun vain kotikylässään. Hän ei ikinä ollut käynyt kauempana kotoaan kuin Puolangan kirkolla, vajaan 70 kilometrin päässä.

Mietin silloin, miten hirvittävältä rangaistukselta tuntuisi, jos joku kertoisi minulle, että en koskaan elämäni aikana tulisi käymään 70:tä kilometriä kauempana syntymäkodistani. Tuntisin olevani vankilaan teljetty. Aivan turhaan: ihmisen elämän merkitys riippuu hänestä itsestään, ei laajasta matkustelusta.

Heikkilän sanoin ”monien teiden pöly nöyryytti minut vierailuilla mailla”. Siis ”nöyryytti”, teki nöyräksi – ei nöyryyttänyt eli alentanut.

Toivon että ukki olisi elämänsä varrella oppinut olemaan nöyrä arvostellessaan ihmisiä, heidän toimiaan ja heidän toimiansa vaikuttimia. Etenkin jos nuo ihmiset ovat ihan erilaisesta elämänympäristöstä ja kulttuurista kuin minä ja te.

Homo sapiens eli ”viisas ihminen” on elänyt maan pinnalla nykyisenä imettäväislajina ainakin 200 000 vuotta, muutamien tiedemiesten mielestä paljon pitempäänkin. Ihmislajimme esimuotoja on tunnistettu 2,5–3 miljoonaa vuotta vanhoista kivetymistä.

Luontoäiti, toisin sanoen luonnonvalinta- ja mutaatiokehitys, kokeili mittaamattomien aikojen kuluessa monenlaisilla vaihtoehdoilla, joista useimmat kuolivat kelvottomina pois. *Homo sapiens* oli onnistunut kokeilu – ainakin sikäli onnistunut, että ihmiselle kehittyivät pystyssä kävelyn taito, ylivoimaiset aivot, kätevät kädet ja ennen muuta puhekyky ja sosiaaliset taidot eli kyky ja halu elää ryhmänä ja pitää yhteyttä toisiin ryhmän jäse-

niin yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Ihminen oppi tällaisena käyttämään tulta, tekemään työkaluja (ja siten hyödyntämään elotonta eli epäorgaanista luontoa) sekä käyttämään monin tavoin hyväkseen muita eläinlajeja ja luonnonkasveja.

Homo sapiens on erittäin mukautuva, sopeutuva, uusia asioita oppiva ja elinvoimainen laji. Lämminverisistä eläimistä ihminen on ainoa, joka pystyy luontoa hallitsemalla elämään maapallon kaikilla ilmastovyöhykkeillä kuumimmasta trooppikista ikuisen lumen ja jään maille saakka.

Ihminen on myös lajinsa lisääjänä eläinten joukossa vailla vertaa. Vain lyhyen aikaa eli noin 10 000 vuotta sitten lajiamme oli koko maailmassa ehkä muutamia kymmeniä tuhansia. Kun ukkinne syntyi, ihmisiä oli vasta 2 000 miljoonaa eli kaksi miljardia. Syksyllä 2011 arvioitiin ihmiskunnan lukumäärän ylittäneen seitsemän miljardin rajan. Pelkästään minun elinaikanani on siis ihmisen suku enemmän kuin kolminkertaistunut. Teidän lasten ehtiessä minun nykyiseen ikääni ihmisiä saattaa olla 9–10 miljardia. Voin vain toivoa ja rukoilla teidän sukupolvelle enemmän järkeä kuin nykyisellä on, että selviydytte ihmiskunnan rajattomasti lisääntyvien tarpeiden ja maapallomme rajallisten voimavarojen ristiriidasta.

Nuo ovat tietenkin teille jo tuttuja asioita. Ukkinne haluaa silti saarnata vielä yhdestä seikasta. *Homo sapiens* on yksi yhtenäinen eläinlaji. Ihmisten kaikki rotuerot – erot koossa, ihonvärissä, tukan laadussa, kehon suhteissa, kallon muodossa ja niin edelleen – ovat myöhään syntyneitä, toissijaisia, itse asiassa merkityksettömiä. Vielä vähemmän merkitystä on uskontojen, poliittisten uskomusten, kielten tai etnisten eli kansallisuusryhmien eroilla. Ne ovat seurausta ihmislajin taipumuksesta muodostaa ryhmäkuntia – laajennettuja perheitä, heimoja, klaaneja, kansakuntia, valtioita – ja ryhmäkuntien taipumuksesta joutua omaa yhteisöään palvellessaan julmaan kilpailuun toistensa kanssa.

Loppujen lopuksi me olemme kaikki saman Eevan jälkeläisiä. Raamatun luomistarina, vaikka se onkin vain yhden Lähi-idän kulttuurin perinnettä, osuu loppujen lopuksi asian ytimeen. Tiedemiehet ovat nimittäin löytäneen fossiloituneen ”Eevan”, puolitoistametrinen sitkeän naisen, joka eli 195 000 vuotta sitten Omojoen laaksossa Itä-Afrikan ylätasangolla nykyisessä Etiopiassa. Tällä Eevalla on ilmeisesti ollut kymmenkunta miestä, joille kullekin hän on synnyttänyt lapsia. Seuratessaan takaperin *Homo sapiens* -lajin erilaisten DNA-linjoiden periytymistä ovat tiedemiehet tulleet siihen tulokseen, että kunkin linjan takana on yksi mies – Eevan poika – joka on periyttänyt äitinsä välityksellä saamansa isän perintötekijän jälkeläisilleen ja meille saakka.

Saman Eevan lapsia... Ei kai tarvita parempaa perustelua sille, että ihmissuvun jäsenten kesken tulee vallita täysi tasa-arvoisuus rodusta, kansallisuudesta, uskonnosta tai poliittisista ja aatteellisista mielipiteistä riippumatta. Vapaus, veljeys ja tasa-arvo olivat Ranskan suuren vallankumouksen tunnuksia vuonna 1789. Niiden vaikutuspiiri rajoittui aluksi Ranskaan ja läntiseen Eurooppaan. Viimeisten sukupolvien aikana nuo arvot ja periaatteet on hyväksytty kaikkialla maailmassa.

Niin, periaatteina. Miksi sitten maailmassa on niin paljon sota, väkivaltaa, julmuutta, pahuutta, epäoikeudenmukaisuutta, köyhyyttä, vääryyttä, sairauksia? Miksi *Homo sapiens* ei olekaan nimensä mukaisesti viisas ihminen, joka lakkaisi sortamasta ja tappamasta lajinsa jäseniä, eläisi sovussa ja rauhassa heidän kanssaan ja koettaisi ratkaista yhteiset ongelmat yhteisillä ponnisteluilla?

Ukkinne ei osaa näihin kysymyksiin vastata. Ihmiskunnan parhaat aivot lähes kaikissa historian kulttuuripiireissä ovat tuhansien vuosien aikana yrittäneet löytää vastauksia hyvän ja pahan ongelmaan. Useimmiten epäonnistuen; usein pakottaen omat löydöksensä ja uskomuksensa toisille ihmisille ja kansakunnille tehden pulman aina vain vaikeammaksi.

Älkäämme siis yrittäkö mahdottomia. Ollaan käytännöllisiä. Koetetaan yhdessä miettiä, mitä hyvä ja paha voisi merkitä meidän elämässämme, ihmisten ja kansojen välisissä suhteissa. Ihmisen maailmahan tämä loppujen lopuksi on.

Olen nähnyt ja tavannut hyvin erilaisia ihmisiä kymmenien vuosien ajan. Kokemuksiin perustuva nöyryys kertoo ukillenne pari asiaa.

Ensiksi: Maailmassa on varmaankin hyvää ja paha. Mutta vain käsitteinä eli, kuten sanotaan, abstraktioina. Ihmisen elämän tasolla hyvää ja paha lienee mahdotonta täysin erottaa toisistaan.

Niin sanottu vastakohta-ajattelu, mustavalkoinen ajattelu – oikein tai väärin, hyvää tai paha – luontuu meille hyvin. Se on ihmisen hengentoiminnan pohjavirettä. Luultavasti se pohjautuu Suuren Luonnon ilmiöihin, joita esi-isämme ovat huolella seuranneet satojentuhansien vuosien ajan. On joko päivä tai yö, pimeys tai valkeus, kuuma tai kylmä, nälkä tai kylläinen olo, kesä tai talvi, elämä tai kuolema – siis on olemassa myös vastakohdat hyvyys ja pahuus. Niin myös on olemassa taivas eli ikuinen riemu ja sen vastakohtana kadotus eli ikuinen kärsimys.

Ihmisen mieli ja hänen tekojensa kannustimet ovat kuitenkin liian monimutkaisia ja monitahoisia ymmärrettäviksi mustavalkoisella ajattelulla. Tarvitaan jotakin muuta, paljon vaativampaa. Tarvitaan tietoja, ymmärtämystä, viisautta, asettautumista toisen ihmisen asemaan. Eikä tämäkään riitä. Meidän pitää myös nöyrästi myöntää, että saatamme olla ihan väärässä, kun luokittelemme toisen ihmisen hyväksi tai pahaksi.

Toiseksi: meillä on oikeus ja velvollisuus puolustaa omaa käsitystämme, omia abstraktioitamme hyvästä ja pahasta.

Ne ovat melko helposti suurin piirtein hahmoteltavissa. Meidän länsimaisen eli kristillisen kulttuuripiirimme peruskäsitykset löytyvät Raamatusta. Kuuluimmepa mihin kirkkokuntaan tahansa tai olimmepa vaikka ilman mitään uskontoa, nuo pe-

ruskäesitykset ovat syöpyneet syvälle eurooppalais-länsimaisen – länsi- tai itäeurooppalaisen ja amerikkalaisen – ihmisen ajatteluun. Voi varmaan sanoa, että nuo käsitykset hyvästä ja pahasta pitävät yllä länsimaista yhteiskuntaa.

Raamatun miesten – lähinnä apostoli Paavalin – opetuksia hieman soveltaen sanoisin, että me tunnistamme hyveiksi sellaisia arvoja kuin *usko, toivo ja rakkaus, ilo ja rauha, ystävällisyys, pitkämielisyys ja hyvyys, kärsivällisyys, anteeksi antaminen ja toistensa ymmärtäminen*.

Nuo arvot kytkeytyvät tietenkin toisiinsa. Luetteloa voisi jatkaa pitkällekin. Lisäisin Raamatun hyveiden eli ”hengen hedelmien” joukkoon ainakin *nöyryyden* ja Paavaliala myöhemmän ajan tuotteina *yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden, vapauden, veljeyden ja tasa-arvon ihmisten kesken, uhrautumisen toisten puolesta, luonnon kunnioittamisen ja maapallon elinympäristön suojelemisen*.

Mihin unohdin hyveiden joukosta *jumalanpelon*? Se on perin tulkinnanvarainen asia. Kristinuskon kannalta se jo sisältyy Paavalin luetteloon – Jumalaa pelkäävä ihminen toteuttaa ihmisen perushyveitä vain ja kun hän seuraa Hänen käskyjään ja alistuu Hänen tahtoonsa. Vapaa-ajattelijoiden mielestä kysymyksessä ovat ihmisyhteisön siveellisen toiminnan hyveet, joita voidaan viljellä täysin riippumatta henkilökohtaisesta jumaluskosta.

”Mistä me tulemme? Keitä me olemme? Mihin me menemme?” Tämän nimen antoi ranskalainen taidemaalari Paul Gauguin eräälle Tahitin ihmisiä kuvaavalle maalaukselleen.

Kulttuuritiede, uskontotiede ja kulttuurien historia kertovat, miten ällistyttävän määrän erilaisia jumaluuksia ja jumalolentoja *Homo sapiens* on keksinyt yrittäessään ratkaista elämisen ja elämän tarkoituksen, syntymän ja kuoleman perimmäisiä arvoituksia. Raamatun luomiskertomuksen mukaan Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen. Uskontojen historia taas kertoo, mi-

ten ihminen on kerta toisensa jälkeen luonut jumalansa omaksi kuvakseen.

Myös pahan ilmentymismuodot on periaatteessa helppo määritellä. Tunnumme katekismuksen kymmenen käskyä. Katolinen kirkko puhuu ”seitsemästä kuolemansynnistä”. Nämä kaikki on ensi sijassa mukautettu kristillisten uskontokuntien omiin kirkollisiin ja opillisiin tarpeisiin. Monet ovat silti yleispäteviä.

Pahoiksi voimme helposti määritellä *ihmisten tappamisen, vallanhimon, julmuuden ja säälimättömyyden, ahneuden, toisten omaisuuden ryöstämisen ja varastamisen*. Etenkin maan mahtajat ja kruunupäät ovat kautta historian valtansa voimalla näihin paheisiin langenneet. Miljoonat täysin viattomat ja ulkopuoliset ihmiset ovat joutuneet kärsimään vallanpitäjien kuolemansynneistä. Mutta kuten olette lyhyen elämänne aikana ehkä jo nähneet, monet noista pahoista asioista vaikuttavat yhteiskunnan kaikilla tasoilla. Erityisen tuhoisia ne voivat olla ihmisen perussuhteessa, perheissä.

Entä *petollisuus, oman voiton tavoittelu toisten kustannuksella, ylpeys, ylimielisyys, armottomuus, piittaamattomuus toisista ihmisistä, luonnonvarojen ja luonnon raiskaaminen ja tuhoaminen*? Kuten tekin jo tiedätte, monet kunnioitetut kansalaiset harjoittavat nytkin näitä paheita. Eivätkä he riko lakia; heitä ei panna syytteeseen pahan harjoittamisesta.

Kolmanneksi: Meidän on syytä olla hyvin nöyriä langettaessamme tuomioita kanssaihmisille, olivatpa he sitten vallanpitäjiä tai tavallisia maan matosia.

Vallanpitäjät kantavat raskaamman vastuun kuin muut kansalaiset. Heidän viettelyksensä ovat suuremmat kuin rivikansalaisella, heidän mahdollisuutensa harjoittaa pahaa joskus hyvin suuret. ”Valta turmelee, ja täydellinen valta turmelee täydellisesti”, kuuluu vanha viisas sanonta.

Vallanpitäjiä on siksi pidettävä silmällä tarkemmin kuin muita kanssaihmissiämme. Se on kansanvallan eli demokratian tär-

keimpiä tehtäviä. Mutta myös vallanpitäjien rikkomukset ja etenkin erehdykset on nähtävä, jos mahdollista, monesta näkökulmasta. Heidän tavoitteitaan ja vaikuttimiaan on pyrittävä ymmärtämään. Ei toki aina hyväksyen, vaan yrittäen nähdä myös kolikon toinen puoli.

Kiivaan tuomion langettaminen on aina vaarallista – nimenomaan tuomion langettajalle. Selkeä ja tinkimätön vaihtoehtojattelu houkuttelee, mutta johtaa harvoin tuloksiin. Tulette aikuisina vielä oppimaan, että politiikka on yleensä erilaisten harmaiden värisävyyden yhdistelemistä. Poliitiikan maailma on harvoin selkeän mustavalkoinen. Silti meillä on oikeus ja velvollisuus tinkimättä puolustaa oikeiksi katsomiamme asioita yhteiskunnassa.

Oikean ja väärän, hyvän ja pahan, erottaminen toisistaan on loppujen lopuksi varsin yksinkertaista. Se taito on kehittynyt äärettömän pitkän ajan kuluessa vaistonvaraiseksi *Homo sapiens*-lajillemme, joka elää yhtä aikaa yksilöinä ja ryhmän jäsenenä.

Muuan juutalainen pappi ja filosofi sanoi asian näin: ”On vain yksi moraalinen kultainen sääntö. Se on yhteinen maailman kaikille uskonnoille ja moraalioppeille. Se kuuluu: Älä tee toiselle sitä mitä et haluaisi hänen tekevän sinulle. Kaikki muu on pelkkää sivuasiasia.”

Miten siis ukkinne on suhtautunut elämänsä varrella näkemiinsä asioihin, niin monissa maissa tapaamiinsa ihmisiin?

Olen yrittänyt pitää mielessä, että pahan valtakuntaa ei ole eikä voi olla missään täällä ihmisen maailmassa. Enimmät ihmiset, valtaosa heistä kaikissa maissa ja kaikissa kulttuureissa on perusluonteeltaan hyviä. Mutta samalla olen usein kipeästi nähnyt ja muistanut sen, että maailmassa on myös pahaa. Paha on uskallettava nähdä, kun se paljastaa ilkeät kasvonsa.

Minun on kuitenkin ollut hyvin vaikeaa tuomita tämä tai tuo kansansa johtaja, tämä tai tuo ihmisyhteisö, uskomus, uskonto tai yhteiskunnallinen järjestelmä ”pahaksi”. Yksikään ihminen,

yksikään kansa, maa tai järjestelmä ei luultavasti ole täysin paha tai täysin hyvä. Jokaisessa on sekä hyvää että pahaa – ainakin heikkouksia, jotka helposti muuttuvat paheiksi.

Hyvinä pitämämme ihmiset voivat tehdä myös pahaa. Ja päinvastoin – myös paha ihminen, paha kansansa johtaja tai vastenmielinen ja huono yhteiskuntajärjestelmä voivat saada aikaan hyviäkin asioita.

Puolustan ja olen jo kymmeniä vuosia puolustanut Suomen omaa kansanvaltaista arvojärjestelmää, omaa maatamme, omaa kansaamme. Minulle on vain yksi Isänmaa. ”Oikein tai väärin – minun maani”, on työni aikana joskus ollut pakko ajatella, ja olen niin ajatellut vilpittömin mielin. Mutta kukapa minä olen langettamaan tuomioita muista maista ja kansoista tai niiden johtajista? Asiat ja tapahtumat puhukoot. Minä en kykene olemaan veljeni vartija enkä hänen tuomarinsa.

Itse asiassa hyvä ja paha eivät asusta vain ihmisten välisissä suhteissa tai kansainvälisessä politiikassa. Niiden tyyssija on meissä itsessämme. Omassa sielussamme meidän on käytävä taistelu pahaa vastaan, autettava meissä asuva hyvä voittoon. Se ei ole helppo tehtävä. Siihen yritykseen tarvitaan ihmisen koko elinikä.

Minusta on mielenkiintoista, että juuri taistelu pahaa vastaan omassa sielussa on myös islamilaisuuden paljon puhutun ja useimmiten väärin ymmärretyn *jihadin* perimmäinen sisältö. Meillä länsimaissa *jihad* yleensä tulkitaan ääri-islamilaisuudeksi, ”uskottomiin” eli kristittyihin sekä ennen muuta Länsi-Euroopan maihin ja Yhdysvaltoihin kohdistuvaksi vihaksi, jopa silmittömäksi murhanhimmoksi.

Väärin. Oman uskonnon puolustaminen ”uskottomia” vastaan jopa sodalla on johtavien muslimioppineiden mukaan niin sanottu *pieni jihad* – poikkeuksellinen ja harvinainen asia. Todellinen *jihad* tarkoittaa sitä, että harras muslimi käy omassa sydämessään joka päivä koko elämänsä ajan kamppailua oman

uskonelämänsä täydellistämiseksi ja Allahin tahtoon alistumiseksi. Tämä on varsinaista *jihadia* sanan syvimmissä mielessä.

Islamista siis löytyy sama ajattelun rakenne kuin kristinuskon moraaliopeista. Paha on olemassa, mutta se asuu myös ja ennen kaikkea meissä itsessämme. Meidän tärkein tehtävämme on taistella paha vastaan meissä itsessämme ja siten kampailla hyvän puolesta.

Runoilija Eino Leino – tunnette kai nimen? – sanoo suomalaisten rakastamassa uudenvuoden runossa *Hymyilevä Apollo* saman asian jalosti: ”Ei paha ole kenkään ihminen, vaan toinen on heikompi toista”, ja hän lisää: ”Oi ihmiset, toistanne suvaitkaa! Niin suuri, suuri on maa.”

Kun rautaportit sulkeutuvat, yksi maailma loppuu. Ihmisen kokemukset ja muistot häviävät suureen tyhjyyteen. Kukaan ei niitä sieltä enää tavoita. Mutta ”sanat lentävät, kirjoitettu jää”, tiesivät vanhat roomalaiset.

Jälkeeni jäävät – jaksotteko lukea tähän asti? – nämä tarinani.

Loistava kirjoittaja ja tyyllitaituri, politiikan älykäs ja armoton ruotija, entinen ulkoministeri, suurlähettiläs, päätoimittaja ja professori Keijo Korhonen tarjoaa ytimekkäät henkilökuvat yli 30 ihmisestä, jotka hän on matkansa varrella tavannut ja joilta hän on jotakin oppinut.

Etiopian viimeisestä keisarista Haile Selassiestä kerjäläiseen Meksikon Acapulcossa, Aleksandr Kerenskistä Ronald Reaganiin, Indira Gandhista Uhtuan mummoon – Korhonen näkee tapaamansa maan mahtajat ja matokset vain ihmisinä, poliittisen ja yhteiskunnallisen ympäristönsä osana sekä oman ainutlaatuisen kulttuurinsa tuotteina, ja kysyy muun muassa, oliko Irakin diktaattori Saddam Hussein pelkästään paha ja miten tulisi arvioida Egyptin sortunutta vahvaa miestä Hosni Mubarakia.

Samalla lähestytään ihmiselämän ikuisesti ratkaisemattomia peruskysymyksiä: keitä me ihmiset olemme, mistä tulemme – ja mikä loppujen lopuksi on oikein ja mikä väärin, mikä hyvää ja mikä pahaa ihmisten ja kansojen välisissä suhteissa?

9 789513 170400

99.1 | ISBN 978-951-31-7040-0 | WWW.TAMMI.FI

PÄÄLLYS: MARKKO TAINA

PÄÄLLYKSEN VALOKUVA: TIINA ITKONEN / SKOY